

Маја Баћић

Филолошки факултет у Београду

Антонина Костић

Филолошки факултет у Београду

Модерни грчки као страни језик на Балкану – изазови и перспективе у универзитетској настави

Како кроз историју, тако и данас, (модерни) грчки језик је највећи утицај имао у државама Балканског полуострва. Временом је почео да се изучава на високошколским институцијама док се данас, на простору Балкана, модерни грчки језик као страни на универзитетском нивоу изучава у Србији, Албанији, Бугарској и Румунији. Циљ рада је да представи развој неохеленских студија у наведеним земљама, да изврши поређење програма студија, броја уписаних студената као и могућност даљег усавршавања у овом пољу. Указује се на улогу Грчке на Балкану, на изазове са којима се катедре суочавају, као и на перспективе за њихов развој у будућности.

Кључне речи: модерни грчки језик, универзитетска настава, развој неохеленистике, Балкан.

1. Увод

Чак и пре него што су забележени први подаци о настави страних језика, људи су их учили ради лакшег споразумевања са припадницима других култура из бројних разлога. Тако и данас, да би појединац могао бити активан члан одређене заједнице, али и да би био конкурентан на тржишту рада, од њега се често захтева да буде плурилингвалан, односно да познаје и говори више од једног страног језика.

Грчки језик посебан је по томе што има дугачку и богату историју, која се протеже од XIV века п.н.е. и траје све до данас. Његов утицај на развој и трансформацију осталих европских језика био је како директан, тако и индиректан (Rodríguez-Adrados 2005: 314). Модерни грчки језик ван граница Грчке и Кипра, у којима је он службени језик, говори релативно мали број људи, али се ипак изучава у многим земљама, на универзитетском али

и на нижим нивоима студија на свим континентима¹. Утицај овог језика на друге народе и језике био је најнепосреднији на територији Балкана (Стојичић 2016: 1). Томе доприноси географска близина, религијски фактор, јаке историјске везе и пословање грчких фирми у овим државама. Ова чињеница доприноси и великом интересовању за учење грчког језика у земљама Балкана (Стојичић, Јовановић 2016: 260). Како Мутавџић и Камбурис (Mutavdžić, Καμπούρης 2014: 528) истичу, осетна је разлика између Балканског полуострва и осталих земаља Европе када је реч о значају учења грчког језика ван матице, поготово јер је на Балкану овај језик био носилац културе и религије до краја XIX века.

2. Грчка и Балкан

Истраживачи се често осврћу на питање који су то разлози због којих се неко одлучује да учи један страни језик, а један од значајних елемената који би требало узети у обзир је *друштвена утрошивост* (Vedovelli 2009; у Mutavdzic, Stojicic 2015: 4; Vučo et al. 2007: 500), која фокус ставља на практичну вредност учења једног језика и на могућности које он пружа, било да је у питању његова употреба у страном окружењу или могућност даљег усавршавања. Посебно када се ради о малим² језицима, овај параметар је значајан, будући да се језици рангирају по конкурентности, на тзв. тржишту језика (Mutavdzic, Stojicic 2015: 4).

Из тог разлога, када је реч о учењу грчког језика, који спада у групу малих језика и заузима специфично место због богате историје и културе која се за њега везује, треба сагледати могућности за његову практичну употребу данас. Ова димензија је још израженија када је реч о његовом изучавању на Балкану, специфичном у геополитичком и историјском смислу. Положај Грчке је карактеристичан јер зависи истовремено од захтева и развоја Европске уније и стабилности у регији Балкана (Ευθυμιάδης 1993: 9).

У Грчкој је 1990-их почела социо-економска трансформација, па су се појавила истовремено два наизглед контрадикторна феномена. Од земље емиграције постала је земља имиграције³ и такође инвеститор чија је централна циљна област Балкан (Mutavdzic, Stojicic 2015: 5; Λαμπριανίδης, Λυτζεράκη 2001: 147–148). Ово је утицало на положај Грчке, која је као

¹ Како је велики број Грка мигрирао у Сједињене Америчке Државе и Аустралију, највећа активност забележена је управо у тим областима (Стојичић, Јовановић 2016).

² Социолингвисти истичу поделу језика на *велике* и *мале*. Језик спада у групу великих уколико га 25% укупне популације говори као матерњи, уколико је званични језик неке државе и ако је језик образовања за 50% оних који заврше средње образовање (Ferguson, [1962] 1996: 269–270; у Stojičić et al 2011:2).

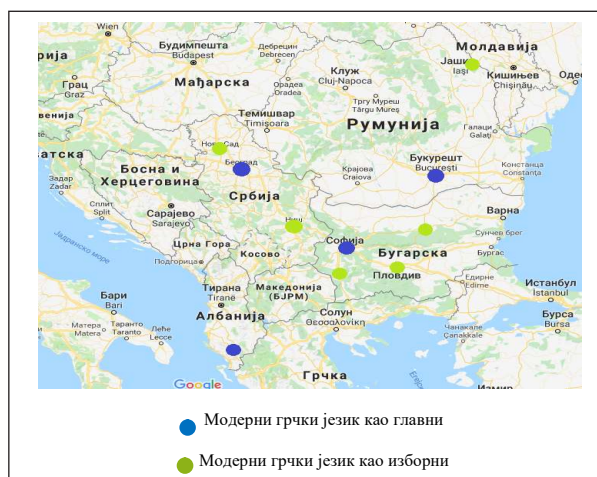
³ Већина имиграната је из земаља Балкана.

чланица и Европске уније и Европске монетарне уније играла нову улогу за земље које теже да постану њихови чланови (Labrianidis et al. 2004: 1184). Отварање тржишта на Балкану дало је прилику грчким предузетницима да улажу у њих, чему су изузетно допринеле заједничка вера, историјске и културне везе и сличности у менталитету (Μεγαρχιώτη, Νικολαΐδου 2015). Може се приметити да су економије Грчке и балканских земаља комплементарне и значајне једна за другу (Ευθυμιάδης 1993: 11).

До 2006. године, више од 3500 грчких компанија уложило је око 5 милијарди долара у наведене државе, а највише у области занатске индустрије, трговине и услужних делатности. На интересовање које су грчки предузетници показали за ове земље утиче њихов географски положај, могућност лаког контролисања трговине и отвореност према европском и интернационалном тржишту (Μεγαρχιώτη, Νικολαΐδου 2015). Улагања Грчке су почела да се смањују почевши од друге половине 2008. године, под утицајем економске кризе, али њени најважнији партнери остају Турска, Бугарска, Румунија и Северна Македонија, а следе Албанија, Србија, Хрватска, Црна Гора и Херцеговина (Βογιατζή 2011).

3. Учење грчког језика на универзитетском нивоу на Балкану

Блиске везе Грчке и земаља Балкана кроз историју, повећање улагања и трговинске размене, створили су потребу за изучавањем модерног грчког језика на свим нивоима, па и на универзитетском. Данас се он изучава у више земаља Балкана, било да се ради о главном или изборном језику, као што је приказано на мапи која следи:

Слика бр. 1: Мапа универзитета на Балкану где се може учити модерни грчки језик

Као главни језик на универзитету⁴, модерни грчки језик се може учити на: Филолошком факултету Универзитета у Београду, Факултету класичних и живих језика Софијског универзитета „Климент Охридски“, Факултету педагошких и друштвених наука Универзитета у Ђирокастри и Факултету за стране језике и књижевности Универзитета у Букурешту.

Иако је изучавање савременог грчког језика у Србији на универзитетском нивоу релативно млада дисциплина, не треба да зачуди што се јавила потреба за оснивањем Катедре за неохеленске студије. Како Ристовић (2011:12) наводи, „имајући у виду да су грчки језик и књижевност континуирано присутни у српској просвети и култури, за грчки језик могло би се рећи да је први светски језик којим су се Срби служили⁵“. Тако су дугогодишња сарадња Србије и Грчке у различитим секторима и блиске везе на пољу религије, културе и историје, довеле до потребе за студијама модерног грчког језика као главног. Захтев за оснивање Катедре поднет је 1993. године⁶, а са радом је почела 1. октобра 1995. године. Катедра је једна од најмлађих на Филолошком факултету и на територији Србије је једина где се овај језик може учити као главни на универзитетском нивоу.

Када је реч о Албанији, ситуација је специфична будући да су и студенти и предавачи већином припадници грчке националне мањине и да их студије припремају у највећој мери за предавање грчког језика у школама које похађа грчка национална мањина. Катедра припада Факултету педагошких и друштвених наука Универзитета у Ђирокастри и продукт

---

⁴ Као изборни предмет у Србији модерни грчки може се изучавати на Филозофском факултету Универзитета у Београду, Високој туристичкој школи у Београду, Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду и на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. У Бугарској се учи на Пловдивском универзитету „Пајсије Хиландарски“, Великотрновском универзитету „Свети Кирил и Методиј“, Благоевградском универзитету „Неофит Рилски“ и у Румунији на Универзитету „Александру Јоан Куза“ у Јашију.

⁵ Ристовић (2011:12) истиче да „ова цивилизаторско-просветитељска димензија грчког језика за стару српску просвету и културу има занимљиву паралелу у обновљеној српској држави у чињеници да је први страни језик уведен у наставни програм прве гимназије, у Крагујевцу, био грчки; штавише, да је први уџбеник написан за њене потребе био *Грчка читаоница* Вукашина Радишића из 1837. године“.

⁶ Након што су професори Јован Деретић, Дарко Танасковић и Радојица Јовићевић саставили образложење за оснивање Катедре за неохеленске студије, Наставно-научно веће Филолошког факултета је 3. јуна 1993. године донело одлуку о оснивању ове студијске групе, коју је потврдило наредне године, на седници одржаној 7. новембра 1994. Тадашњи декан, проф. др. Слободан Грубачић образложио је предлог о оснивању. Више о томе на интернет страници Катедре за неохеленске студије: <http://www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/katedre/nehelenske-studije/istorijat/>.

је споразума о образовању између Грчке и Албаније, потписаног у Тирани 1984. године. Наредне године потписан је споразум са Универзитетом у Јањини ради обликовања студија по угледу на грчке универзитете и признавања дипломе у Грчкој, чиме је утростручен број уписаних студената. На почетку, Катедра је била уређена по угледу на Катедру за албански језик и књижевност, са изменама у складу са специфичностима студија грчког језика, а 2006. године добија назив који и данас носи: Катедра за грчки језик, књижевност и културу.

На Факултету за стране језике и књижевности Универзитета у Букурешту, на Катедри за класични и савремени грчки језик, могуће је студирати модерни грчки језик као главни страни језик од 2005. године. Модерни грчки је на овом факултету почео да се изучава 2001. године као други страни језик, када је основан одсек у оквиру Катедре за класичну филологију и књижевност, према споразуму о интеграцији Универзитета у Букурешту у програм „Јасон“⁷. Данас се изучава на три степена: 1) као други страни језик 2) као главни страни језик, у комбинацији са другим страним језиком, 3) као трећи страни језик, за студенте који желе да усвоје грчки језик и књижевност као додатак својим студијама (програм је обавезан за студенте класичне филологије).

Од наведених земаља на Балкану, Бугарска је најбогија по питању броја универзитета на којима се изучава модерни грчки језик. Као главни предмет студија модерни грчки језик се може изучавати на Факултету класичних и живих језика, Катедри за класичну филологију, Одсеку новогрчке филологије Софијског универзитета „Свети Климент Охридски“. Програм се реализује од академске 1992/93. године.

Иако се модерни грчки језик изучава на више универзитета у земљама Балкана, тежиште нашег рада било је на приказивању прегледа и упоредне анализе катедара чији је фокус на студијама модерног грчког језика као главног и које својим студентима пружају свеобухватно знање у области грчког језика, књижевности и културе.

3.1. Студијски програми

Да би се студенти уписали на основне академске студије⁸ на Катедри за неохеленске студије у Београду, предзнање није неопходно. Рангирају се на основу успеха на пријемном испиту, где полажу српски и одабра-

---

⁷ Овај програм је основан 1994. године и преко њега студенти грчког језика из земаља црноморског басена могу похађати наставу при летњем курсу на Аристотеловом универзитету у Солуну. Више о томе на интернет страници Аристотеловог универзитета у Солуну: <https://www.auth.gr/units/3281>.

⁸ У даљем тексту ОАС.

ни страни језик. Поједини студенти су хеленофони, али већина тек на студијама први пут долази у контакт са језиком. Фокус курикулума је на пружању темељног знања у области језика, књижевности и културе. ОАС трају четири године и носе 240 ЕСПБ. Свака академска година траје два семестра, а сваки семестар петнаест недеља. Дипломирањем студенти стичу језичку комуникативну компетенцију на Ц1 нивоу *Заједничког европског референтног оквира за учење, наставу и евалуацију језика*⁹.

За уписивање студија неохеленистике у Албанији потребно је предзнање модерног грчког језика јер се предавања углавном одржавају на грчком језику, а мањи број на албанском. Студије се састоје из области лингвистике и области књижевности и културе, а Катедра студентима нуди дипломске и последипломске студије. Програм ОАС Грчки језик, књижевност и култура носи укупно 180 ЕСПБ, траје три године и садржи обавезне и изборне предмете из области грчког језика, књижевности и културе (античке, византијске и савремене). Предмети на ОАС су разноврсни су и обухватају језик, књижевност и културу Грчке, али и елементе албанског језика, књижевности и културе.

Катедра у Букурешту нуди сва три степена студија, а програм студија модерног грчког језика као главног је конципиран слично као у Албанији. ОАС трају три године и носе 180 ЕСПБ, док студенти своје образовање могу наставити уписом на мастер студије¹⁰ у трајању од две године, а затим и на докторске студије¹¹. Иако међу студентима има изворних нативних говорника или оних који воде порекло из Грчке, ипак већина студената тек уписом на факултет по први пут долази у додир са модерним грчким језиком. Из тог разлога се студенти деле у две групе: почетну/средњу и напредну, те се већина курсева паралелно одржава на оба нивоа. Од четвртог семестра, настава је искључиво на грчком, а студенти дипломирањем стичу Ц1 ниво знања грчког језика, у складу са начелима ЗЕОЈ-а.

У Софији факултет такође нуди сва три степена студија. Курикулум укључује више од 1500 сати контакта са модерним грчким језиком, а студенти почињу студије без предзнања, интензивним курсом од 120 сати који их уводи у основе језика. Завршетком ОАС студенти стичу знање на нивоу од Б2 до Ц1 ЗЕОЈ-а и добијају диплому са звањем „филолог неохеленистике“, а уколико успешно положе квалификационе испите¹² за предавача добијају звање „професор модерног грчког језика и књи-

---

⁹ У даљем тексту ЗЕОЈ.

¹⁰ У даљем тексту МАС.

¹¹ У даљем тексту ДАС.

¹² Педагошко-психолошко-методичко-дидактичке групе предмета.

жевности“. Након дипломирања, студенти полажу државни испит, који се састоји из писменог, усменог и практичног дела, ради стицања звања наставника, за изабрани факултетски педагошки модул¹³.

3.1.1. Студијски програми – сличности и разлике

Наведени студијски програми поседују одређене сличности и разлике, будући да су уређени у складу са образовним системом сваке земље и са могућностима које се пружају студентима након дипломирања. Када је реч о трајању студија, постоје мање разлике у организацији ОАС и МАС, као и могућности похађања ДАС (Табела бр. 1).

	Трајање ОАС (изражено у годинама)	Трајање МАС (изражено у годинама)	Организовање ДАС
Катедра у Београду	4	1	да
Катедра у Софији	4	1	да
Катедра у Ђирокастри	3	2	не
Катедра у Букурешту	3	2	да

Табела бр. 1 – трајање студија и организовање ДАС

Свака од ових катедара, узевши у обзир да су релативно младе, прошла је кроз процес измена програма, броја уписаних студената и структуре студија, у потрази за оптималним решењем у складу са спољним чиниоцима и односима ових земаља са Грчком. Тренутно, максималан број студената који може годишње уписати прву годину ОАС модерног грчког језика као страног у наведеним земљама је следећи (Табела бр. 2):

У последњих неколико година примећује се пад када је у питању број уписаних студената на све четири катедре, на шта утичу светска економска криза, миграције становништва Балкана ка земљама западне Европе и захтеви које поставља савремено тржиште рада. И број предавача на катедрама варира од године до године. На Катедри у Београду ове године запослено је деветоро домаћих предавача и три страна лектора, у Бугарској осам домаћих предавача и један страни лектор, у Ђирокастри је запослено седам особа, од којих је већина грчког порекла, а у Букурешту три предавача, од којих је један страни лектор.

¹³ Полагању државног испита претходи приправнички стаж од годину дана.

ОАС		
	Квоте слободних места на првој години	Број уписаних студената прве године академске 2018/2019. год.
Катедра у Београду	70	41 ¹⁴
Катедра у Софији	25	14
Катедра у Ђирокастри	35	7
Катедра у Букурешту	30	7

Табела бр. 2 – уписне квоте и број уписаних студената на ОАС

Као што смо навели, свака катедра свој програм студија обликује према могућностима за запослење које се пружају након стицања дипломе. Тако катедре у Београду и у Букурешту имају сличан програм студија и предмете деле на оне везане за сам језик (Савремени грчки језик), његову граматiku (Граматику савременог грчког језика – Букурешт, Грчки језик – Београд), класични грчки језик, књижевност, историју грчког језика и историју и културу Грчке (Историја и култура Грчке – Букурешт, Неохеленистика – Београд). Ипак, на Универзитету у Београду предмети носе назив Савремени грчки језик Г (1–8) и укључују све елементе језика, док се на Универзитету у Букурешту предмети од друге године студија деле на посебне области (синтакса, лексикологија и морфологија).

На Универзитету у Софији је ситуација са језичким предметима слична, обухватајући Савремени грчки језик и Граматику савременог грчког језика, али разлика је у предметима који се уводе као припрема за полагање државног испита, као и у значају који се даје педагошким предметима, неопходним за професију предавача. Тако у курикулуму срећемо многе предмете који у курикулумима других катедара нису обавезни, попут Психологије, Инклузивног образовања, Дидактике модерног грчког језика као страног, Информационих технологија и рада у дигиталном окружењу. Слични предмети постоје и на остала три универзитета, али нису део матичне катедре и имају статус изборних предмета.

Специфична је ситуација када је у питању Универзитет у Ђирокастри, будући да једино студенти ове Катедре студије започињу поседујући предзнање модерног грчког језика. Стога можемо приметити да фокус није једино на језичким предметима, већ се нуди већи дијапазон курсева који студенте припремају за наставнички позив. Када је реч о уц-

¹⁴ В. Стојичић је урадио опсежно истраживање које се тиче броја уписаних студената на Катедру за неохеленске студије у периоду 2003–2010. године. Према наведеним подацима, у том периоду ова Катедра била је међу првима по броју заинтересованих. Више о томе: *Заједнички европски оквир за језике и реформисана настава савременог грчког језика* (Стојичић 2010).

беничкој литератури¹⁵, Катедра у Ђирокастри не користи уџбенике који се користе на остале три наведене катедре, а који су намењени учењу грчког језика као страног, већ тежиште ставља на литературу намењену онима који студирају грчки језик као матерњи¹⁶. На првој години студија студенти похађају обавезне курсеве Модерни грчки језик (морфологија), Модерни грчки језик (синтакса), док се затим фокус ставља на књижевност, историјску граматику, лингвистику, лексикологију, семантику, методику наставе итд. Значајно је приметити да од свих наведених, ова Катедра највећи фокус ставља на језик земље матице, јер нуди велики број курсева који се односе на албански језик, књижевност или културу. Тако у курикулуму постоје Албански језик, Компаративно изучавање грчке и албанске књижевности, Албанска лексикологија и Историја албанске књижевности. Овај тип предмета можемо приметити и на Универзитету у Софији, где курикулум садржи предмете под називом Стари бугарски језик, Стара бугарска књижевност или Бугарски као страни, али у далеко мањој мери у односу на предмете у Ђирокастри. Овакви предмети не појављују се као обавезни на остала два Универзитета.

Курикулум се разликује и када су у питању МАС. На Филолошком факултету у Београду, организују се последипломске студије савременог грчког језика које трају годину дана и обима су 60 ЕСПБ, као и ДАС, у трајању од три године и обима од 180 ЕСПБ. На сва три нивоа студија курикулум нуди бројне научно-стручне курсеве које организује Катедра за неохеленске студије и које могу похађати и студенти других студијских група¹⁷.

---

¹⁵ Неки од уџбеника који се користе за наставу модерног грчког језика као страног на катедрама у Београду, Софији и Букурешту су следећи: Αρβανιτάκης, Κ., Αρβανιτάκης, Φ. (2003). *Επικοινωνήστε ελληνικά*. Δέλτος; Σιμόπουλος, Γ. et al. (2012). *Ελληνικά Α' & Β'*. Εκδ. Πατάκης; Βαλσαμάκης, Φ., et al. (2005). *Τα Νέα Ελληνικά για Ξένους*. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη; Καρακυργίου, Μ. (2015). *Κλικ στα Ελληνικά*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας; Παναγοπούλου, Ε., Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2010). *Ελληνικά για προχωρημένους*. Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη; Arvanitaki, F., (2012). *Άκου να δεις*. Δέλτος; Μαγγάνα, Α., (2015). *Αυτό ακριβώς! – Πίνακες και ασκήσεις μορφολογίας και σύνταξης για το επίπεδο Β'*. Γρηγόρη. Γκαρέλη Ε. et al. (2012); *Ταξίδι στην Ελλάδα*. Γρηγόρη. Αντωνίου, Μ. et al. (2015) *Ταλέμε...Ελληνικά!* Γρηγόρη; Τριανταφυλλίδου, Λ. (2014). *Ελληνικά στο Π και Φ*. GUTENBERG. Осим наведених, у Бугарској се још користе и: Poromanska, S. (2000). *Ελληνοβουλγαρικά παράλληλα κείμενα. Ένα εγχειρίδιο για προχωρημένους*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

¹⁶ Неки од уџбеника који се користе су следећи: Ράλλη, Α. (2005). *Μορφολογία*. Εκδ. Πατάκης; Theofanopoulou-Kontou, D. et al. (1998). *Θέματα Νεοελληνικής Σύνταξης 2: Θεωρία-Ασκήσεις*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή.

¹⁷ На Филолошком факултету у Београду студенти који желе да надограде своја знања уписују МАС бирајући један од пет понуђених студијских програма. Уколи-

У Ђирокастри, од школске 2017/2018. године постоје два програма МАС. Један, под називом Предавање грчког језика, књижевности и културе намењен је наставницима који на грчком предају све друштвене предмете у школама које похађају припадници грчке националне мањине, док други припрема наставнике за наставу у основним школама. МАС такође обухватају праксу у некој од ових школа, као и одбрану мастер рада. Фокус је на дидактици, методама подучавања, историји и географији Грчке, као и информатичкој писмености, што је директно у вези са припремом студената за улогу предавача.

Због смањеног интересовања за МАС неохеленистике у Софији, оне нису организоване претходне три године, те је програм студија реорганизован увођењем промена у садржај и назив, који сада гласи Савремена Грчка–језик и култура. Као последица спроведених измена, дошло је до већег интересовања студената. Студентима се пружа могућност да прошире своја знања у области лингвистике, књижевности, културе и превођења, са циљем постизања интеркултурне медијације. Он траје два семестра и носи најмање 30 ЕСПБ сваког семестра, обухвата обавезне и изборне предмете, а завршавасе одбраном мастер рада.

У Букурешту је програм МАС својеврстан наставак ОАС и на њему се стиче већи степен знања у области језика, књижевности и културе. Сва четири наведена програма МАС садрже писање и одбрану завршног мастер рада, али само онај у Ђирокастри садржи методичку праксу (хоспитовање) у трајању од два месеца.

3.2. Сарадња катедара са грчким институцијама и међукатедарска сарадња

Све наведене катедре негују добре односе и сарадњу за грчким институцијама и компанијама које послују на територији њихове земље. Тако Катедра за неохеленске студије у Београду негује сарадњу са бројним грчким и кипарским образовним институцијама и компанијама, са Амбасадом Републике Грчке у Београду (у виду практичне обуке студената), Амбасадом Републике Кипар, као и са институцијама на територији Србије у оквиру којих се модерни грчки језик данас може учити,

---

ко су заинтересовани за усавршавање на пољу страних језика, нуди им се програм *Језик, књижевност, култура*, који подразумева један обавезан предмет, док остале могу изабрати у складу са својим афинитетима. Другим речима, студенти немају могућност да на МАС наставе да изучавају искључиво језик који је предмет њиховог интересовања, већ је овај програм конципиран као заједнички свима. Тако по завршетку МАС сви студенти добијају исто звање (у дипломи се не наводи експлицитно који језик су студирали).

попут Хеленске фондације за културу. Учионица у којој се одвија највећи део наставе обновљена је 2013. године, захваљујући донацијама грчких компанија које послују у Србији, поседује литературу и интерактивну таблу која олакшава извођење наставе и доприноси њеној модернизацији¹⁸. Такође, Катедра поседује и шездесет лаптоп рачунара које је 2019. године донирала Република Кипар за потребе извођења наставе и израде колоквијума и испита. Студентима неохеленистике се пружа могућност да буду корисници стипендија које обезбеђују одређене институције из Грчке и са Кипра, па је тако последњих неколико година више од 350 студената Катедре похађало неки од наведених програма. Неке од наведених институција су: Државна фондација за стипендије ИКИ (ΙΚΥ), Фондација Оназис, Фондација Уранис, Министарство просвете Републике Грчке и Институт за балканолошке студије (Стојичић, Јовановић 2016: 269). Студенти ОАС имају прилику да два семестра похађају на Аристотеловом Универзитету у Солуну, Универзитету у Комотинију или Универзитету у Патри, у оквиру *Erasmus plus* програма, као и да похађају летње курсеве учења језика на грчким универзитетима.

Катедра у Ђирокастри има добру сарадњу са удружењима и фондацијама у Грчкој (фондације Оназис, Лацис, и Уранис), а организују се и бројне размене студената и наставника са колегама из Грчке са циљем усавршавања знања и неговања односа. Катедра у Букурешту негује сарадњу са грчким компанијама у Румунији, али и са Универзитетима у Грчкој, те студенти које стипендира Република Грчка имају прилику да током лета прате курсеве модерног грчког језика у тој земљи. Сваке године студентима се пружа могућност да учествују у оваквим програмима које нуде Атински универзитет, Јонски универзитет, Аристотелов универзитет у Солуну, Универзитет у Јањини итд. Такође, добра сарадња постоји и са Амбасадом Грчке у Букурешту, као и са другим институцијама које помажу Катедри и финансијски, по питању реновирања и опремања учионица, донације књига итд.

Студенти Катедре у Софији такође учествују на летњим програмима учења грчког језика широм Грчке, док у Бугарској постоје и Удружење пријатеља Никоса Казанцакиса, као и Грчка образовна асоцијација у Софији. Ова Катедра има одличну сарадњу и са Фондацијом Оназис, која стипендира најбоље студенте, пружа опрему за мултимедијалну учионицу, књиге за библиотеку, студијска путовања у Грчку и усавршавање запослених. У сарадњи са Институтом за обраду језика и говора (ИЕЛ) у Атини, неохеленисти Бугарске направили су платформу за учење

---

¹⁸ Средствима која је донирала Република Кипар, реновирани су кабинет и библиотека, која служи као лекторска соба.

модерног грчког као страног намењену изворним говорницима бугарског језика који грчки желе да уче из пословних или других разлога¹⁹.

Наведене катедре негују и међукатедарску сарадњу, углавном у виду размене искустава у настави. Тако су запослени и одређени студенти факултета у Тирокастри посетили Катедру за неохеленске студије у Београду у априлу 2018. године, где су представили своје студијске програме и разменили искуства са колегама из Београда. Додатна прилика за сарадњу је и учешће предавача на конференцијама и конгресима неохелениста које организује Европска асоцијација за неохеленске студије, основана 1995. године. До сада су одржана четири конгреса неохелениста Балкана, од којих је последњи организован у Комотинију, у новембру 2019. године²⁰.

3.3. Изазови и перспективе

Нудећи велики број разноврсних предмета студије неохеленистике на Балкану пружају могућност дипломираним студентима да се запосле као предавачи модерног грчког језика (било у образовним институцијама средњег образовања и високог образовања у земљама где се грчки језик учи, било у школама страних језика), али и да буду ангажовани у јавним или приватним предузећима, у области туризма, новинарства, док многи дипломирани студенти раде и као преводиоци. Могу се запослити и као истраживачи у разним културним и образовним институцијама, радити у областима интернационалног бизниса, издаваштва, односа са јавношћу, медија, дипломатије, политике и администрације.

Ипак, као што смо навели, може се у последњих неколико година приметити пад када је у питању број уписаних студената на све четири катедре. Можемо претпоставити да је смањено интересовање за студије неохеленистике резултат промењеног стања на тржишту рада, где примат добијају друге професије, па студије језика нису први избор младих који тек крећу на свој професионални пут. Такође, утицај економске кризе у Грчкој, који је условио мања улагања грчких предузећа у последњих неколико година, неповољно утиче на могућа радна места која се нуде у свакој од наведених земаља. Осетна је и миграција становништва Балкана ка земљама западне Европе, па тако језици тих земаља имају већу практичну вредност у односу на друге, па самим тим и на грчки језик.

---

¹⁹ Више о томе на интернет страници Института за обраду језика и говора (Institute for Language and Speech Processing): <http://www.ilsp.gr/en/infoprojects/meta?view=project&task=show&id=162>.

²⁰ Више о томе на интернет страници Европске асоцијације за неохеленске студије (European Society of Modern Greek Studies): <https://www.eens.org/>.

Из наведених разлога, пред катедрама се налазе бројни изазови и неопходно је уложити додатни напор за промоцију модерног грчког језика и културе. Не сме се заборавити утицај који је Грчка преко свог језика и културе имала кроз историју на Балкану, створивши на овај начин нераскидиве везе које ће трајати и у будућности. Иако су катедре за неохеленске студије на Балкану развиле свој програм студија и нуде широко знање својим студентима, право је време да ојачају кроз спровођење иновација, прилагођавање захтевима тржишта рада и додатним оснаживањем односа са институцијама унутар и ван граница своје државе. Посебну улогу у томе може играти добра међукатедарска сарадња, која би студентима из наведених земаља пружила прилику да стекну увид у студије у другим земљама кроз размену, а запосленима да подрже једни друге презентацијом својих постигнућа, како би се заједничким снагама радило на модернизацији наставе и на промоцији неохеленских студија и грчке културе на Балкану.

4. Закључна разматрања

Како Мутавџић (2012: 439) објашњава, вековима је утицај Грчке на балканске земље јак, те управо из овог разлога можемо рећи да је окретање ових земаља ка Грчкој природан процес, док и сама Грчка води такву политику која охрабрује и пропагира учење грчког језика на овим просторима. Тако не треба да зачуди постојање тежње да грчки језик постане „међународни језик комуникације, и то на једном релативно уском европском географском простору – на Балканском полуострву и источном Медитерану“ (Mutavdžić, Καμλοῦρης 2014: 531). Катедре за неохеленске студије на Балкану имају велики значај у изучавању модерног грчког језика као страног, али и грчке књижевности, историје и културе и дају прави пример добре праксе у овој области спремајући своје студенте за даље кораке у каријери.

Иако дешавања на светској и европској сцени, економске, политичке и социолошке природе стављају наведене катедре пред бројне изазове, они се могу превазићи. Кроз међусобну сарадњу, али и сарадњу са грчким институцијама и компанијама које послују на Балкану, треба створити нове прилике за дипломиране неохеленисте, који ће након завршетка студија играти одлучујућу улогу у медијацији између балканских народа. Додатно прилагођавање програма студија захтевима савременог тржишта рада може допринети порасту интересовања за ове програме, те, не само опстанку, већ и развоју катедара, док ће значајно допринети и широј промоцији изучавања модерног грчког језика.

Литература

- Ευθυμιάδης, Ν. (1993). Βαλκάνια και οικονομική ανάπτυξη. *Βαλκανικά Σύμμεικτα*, 6, 7-16.
- Ferguson, A. [1966] (1996) The Role of Arabic in Ethiopia: A Sociolinguistic Perspective. *Sociolinguistic Perspectives-Papers on Language in Society 1959-1994*. New York-Oxford: Oxford University Press.
- Λαμπριανίδης, Λ., Λυμπεράκη, Α. (2001). *Αλβανοί μετανάστες στη Θεσσαλονίκη: Διαδρομές ευημερίας και παραδρομές δημόσιας εικόνας*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Labrianidis, L., Lyberaki, A., Tinios, P., & Hatziprokopiou, P. (2004). Inflow of migrants and outflow of investment: Aspects of interdependence between Greece and the Balkans. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(6), 1183-1208.
- Μεγαρχιώτη, Λ., Νικολαΐδου, Μ. (2015). *Ελληνικές Επιχειρήσεις στα Βαλκάνια και στην Τουρκία*. Πτυχιακή εργασία: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καβάλας.
- Мута̀вџић, П. (2012). Савремени грчки као медијум комуницирања у Европи и на Балкану. У: *Језик, књижевност, комуникација: језичка истраживања* (432-441). Ниш: Философски факултет.
- Mutavdžić, P., Καμπούρης, Α. (2014). Η σύγχρονη ελληνική γλώσσα στο σταυροδρόμι ανάμεσα στις «μικρές» και «μεγάλες» γλώσσες (συμβολή στη θεωρία της διαπολιτισμικής επικοινωνίας), Στο: *Πρακτικά Ε' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών «Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014): οικονομία, κοινωνία, ιστορία, λογοτεχνία»* (521-539), Αθήνα: ΕΕΝΣ.
- Mutavdzic, P., Stojicic, V. (2015). How Can Learning Lesser Used Languages Wide Out Our Frontiers? (A contribution to the theory and practice of intercultural communication). *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 3, 60-67.
- Ристовић, Н. (2011). Грчки језик и књижевност у нововековној српској просвети и култури до Вукашина Радишића. У: *Почеци наставе грчког језика код Срба* (11-35). Крагујевац: Српска академија наука и уметности.
- Rodriguez-Adrados, F. (2005). *A History of the Greek Language: From Its Origins to the Present*. Boston: Brill
- Стојичић, В. (2010). *Зajеднички европски оквир за језике и реформисана настава савременог грчког језика*. Необјављени мастер рад. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Stojičić, V., Mutavdžić, P., Milojević, I. (2011). Ισχυρές και ασθενείς γλώσσες: η θέση της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Σερβία. Στο: *Πρακτικά Τέταρτου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών. Ταυτότητες στον ελληνικό κόσμο (1204 έως σήμερα)*. Αθήνα, σ. 603-632.
- Стојичић, В. (2016). *Рецептивне језичке активности у универзитетској настави страног језика – релације између модерног грчког и српског језика*. Необјављена докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Стојичић, В., Јовановић, М. (2016). Неохеленске студије данас – прилог историји учења грчког језика. *Живи језици XXXVI / Број 1*. Друштво за стране

- језике и књижевности Србије – Филолошки факултет БУ, 257-283. Доступно на: <http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/zivjez/2016-1/zivjez-2016-36-1-13.pdf>
- Vedovelli, M., Barni, M., Bagna, C., Marchetti, S. (2009). *Vademecum – Le certificazioni di competenza linguistica in italiano come lingua straniera*. Siena-Roma: FAPI.
- Βογιατζή, Α. (2011). *Ελληνικές άμεσες ξένες επενδύσεις στα Βαλκάνια-μελέτη περίπτωσης του ομίλου των ελληνικών πετρελαίων*. Μεταπτυχιακή εργασία: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Vučo, J., Nedeljković, M., Mitić, I. (2007). Italija s ove strane Jadrana – Motivacioni stavovi i kulturni stereotipi studenata italijanistike. У: *Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti* (499-507). Beograd: Filološki fakultet.
- Zajednički evropski okvir za učenje, nastavu i ocjenjivanje jezika*. (2003). Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.

Сајтографија

- Универзитет у Букурешту:
<https://en.unibuc.ro/academic-programmes/faculties/faculty-of-foreign-languages-and-literatures/%20> (приступљено 23.10.2018)
- <http://www.fryktories.gr/article/ta-nea-ellinika-sto-panepistimio-boykourestioy>
 (приступљено 23.10.2018)
- Филолошки факултет Универзитета у Београду:
<http://www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/katedre/neohelenske-studije/> (приступљено 23. 10. 2018)
- Универзитет у Ђирокастри:
<http://www.tmimaelinikon.com/index.html> (приступљено 22.10.2018)
- Универзитет у Софији:
<http://ngf-bg.com/wordpress/> (приступљено 22.10.2018)
- Институт за обраду језика и говора (ИЕЛ) Атина:
<http://www.ilsp.gr/index.php> (приступљено 14.01.2018)
- Европска асоцијација за неохеленске студије:
<https://www.eens.org/> (приступљено 22.10.2018)

Maја Babić
 Antonina Kostić

Modern Greek Language in the Balkans – Challenges and Perspectives in Higher Education

Summary

Through history, as well as today (modern) Greek language has had the greatest influence in the countries of the Balkan Peninsula and over time it began to be studied at higher education institutions. In the Balkans today, Modern Greek at university-level is taught in Serbia, Albania, Bulgaria and Romania. The aim of this paper is

to present the development of Neohellenic studies in these countries, to compare the study programs, the number of enrolled students as well as the possibility of further education in this field. It points to the role of Greece in the Balkans, to the challenges that the Departments face and to the prospects for their development in the future.

Key words: Modern Greek language, University teaching, development of Neohellenic studies, the Balkans.